

GMINA SKĄPE

PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI NIEKARZYN

Niekarzyn, sierpień 2010 r.

Spis treści

WSTĘP.....	3
1. CHARAKTERYSTYKA GMINY SKĄPE.....	4
1.1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNO-PRZYRODNICZE	4
1.2. LUDNOŚĆ GMINY	9
2. CHARAKTERYSTYKA MIEJSCOWOŚCI, W KTÓREJ BĘDZIE REALIZOWANA OPERACJA..	10
2.1. ARCHEOLOGIA	10
2.2. HISTORIA.....	10
2.2.1. Wprowadzenie	10
2.2.2. Majątek rycerski.....	11
2.2.3. Kościół i parafia	15
2.2.4. Wioska w okresie od XVIII do XX wieku	18
2.2.5. Niekarzyn po 1945 r.....	21
2.3. ZABYTKI I POMNIKI PRZYRODY	22
2.3.1. Pałac.....	22
2.3.2. Dwór	23
2.4. LUDNOŚĆ NIEKARZYNA	27
3. INWENTARYZACJA ZASOBÓW SŁUŻĄCA ODNOWIE MIEJSCOWOŚCI.....	28
3.1. INFRASTRUKTURA	28
3.2. INSTYTUCJE I ORGANIZACJE	28
3.3. ZAPLECZE SOCJALNE	28
3.4. SPORT I REKREACJA.....	28
3.4. OPIEKA ZDROWOTNA	29
3.5. CHARAKTERYSTYKA OBSZARÓW O SZCZEGÓLNYM ZNACZENIU DLA ZASPOKOJENIA POTRZEB MIESZKAŃCÓW	29
3.6. GOSPODARKA.....	30
4. OCENA MOCNYCH I SŁABYCH STRON MIEJSCOWOŚCI, W KTÓREJ BĘDZIE REALIZOWANA OPERACJA	31
5. PLAN DŁUGOTERMINOWY	33
5.1. INFRASTRUKTURA	33
5.2. KULTURA I OŚWIATA	33
5.3. GOSPODARKA.....	34
6. PROJEKT KRÓTKOTERMINOWY.....	35
7. OPIS PLANOWANYCH ZADAŃ INWESTYCYJNYCH NA LATA 2010-2016.....	35
8. HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY REALIZACJI PROJEKTÓW	37
ZAKOŃCZENIE.....	38

Wstęp

Jednym z warunków zapewnienia równomiernego rozwoju społeczno-gospodarczego kraju jest podniesienie atrakcyjności obszarów wiejskich poprzez podjęcie działań wpływających na poprawę stanu infrastruktury technicznej i społecznej wsi oraz stworzenie warunków dla rozwoju zarówno działalności rolniczej jak i innych sektorów gospodarki. Myśl ta ma swoje odzwierciedlenie w polityce Wspólnoty Europejskiej, której celem jest m.in. niwelowanie różnic rozwojowych między poszczególnymi jej regionami.

Zatem stworzony został dla potrzeb polskiej wsi i rolnictwa na lata 2007–2013 Program Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Działanie *Odnowa i rozwój wsi* w ramach PROW ma stworzyć warunki dla rozwoju społeczno-ekonomicznego obszarów wiejskich i aktywizacji ludności wiejskiej przez wsparcie inwestycyjne przyznawane na realizację projektów związanych z zagospodarowaniem przestrzeni publicznej, w tym utrzymaniem, odbudową i oprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi oraz podniesienie atrakcyjności turystycznej obszarów wiejskich.

Działanie ma wpłynąć na poprawę jakości życia na obszarach wiejskich przez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi oraz promowanie obszarów wiejskich. Umożliwi rozwój tożsamości społeczności wiejskiej, zachowanie dziedzictwa kulturowego i specyfiki obszarów wiejskich oraz wpłynie na wzrost atrakcyjności inwestycyjnej obszarów wiejskich.

Niniejszy pomysł na realizację projektu w ramach działania *Odnowa i rozwój wsi* narodził się z potrzeb mieszkańców gminy.

1. Charakterystyka Gminy Skąpe

1.1. Położenie geograficzno-przyrodnicze

Gmina Skąpe położona jest na zachodzie Polski, w środkowej części Województwa Lubuskiego, w powiecie świebodzińskim. Graniczy z następującymi 6 gminami:

- od północnego-wschodu i wschodu z gminą Świebodzin (powiat świebodziński),
- od południowego-wschodu z gminą Sulechów (powiat zielonogórski),
- od południa z gminą Czerwieńsk (powiat zielonogórski),
- od zachodu z gminą Bytnica (powiat krośnieński),
- od północnego-zachodu z gminą Łagów (powiat świebodziński),
- od północy z gminą Lubrza (powiat świebodziński).

W sąsiedztwie wschodniej granicy gminy przebiega droga krajowa nr 3 Świnoujście –Szczecin–Zielona Góra–Legnica–Jakuszyce, która przebudowana zostanie na drogę ekspresową A-3 Szczecin–Lubawka.

W odległości 5 km od północnej granicy przebiega główna oś komunikacyjna kraju wschód–zachód droga krajowa nr 2 – przyszła autostrada A-2 Berlin–Świecko–Poznań –Warszawa.

Ważnym elementem usytuowania gminy jest bliskie sąsiedztwo z zachodnią granicą Polski, z przejściami granicznymi w Słubicach i Gubinku, w odległości 70 km.

Gmina nie posiada połączeń kolejowych. Istniejąca linia kolejowa pozostaje nieczynna.

Odległości siedziby gminy od miast powiatowych:

- Świebodzin – 14 km,
- Krosno Odrz. –27 km,
- Zielona Góra – 34 km.

Ośrodki akademickie w najbliższym sąsiedztwie gminy to Sulechów, Zielona Góra i Gorzów Wlkp. Ośrodkiem ponadwojewódzkim w zakresie kształcenia akademickiego i wyspecjalizowanej opieki klinicznej jest Poznań – w odległości 103 km.

Mapa 1. Położenie Gminy Skąpe w Województwie Lubuskim

Gmina Skąpe jest gminą o statusie wiejskim z siedzibą we wsi sołeckiej Skąpe.

Zajmuje powierzchnię 181 km² (18.128 ha), co równa się 1,3% obszaru całego Województwa Lubuskiego.

Podstawową funkcją gminy jest rolnictwo, użytki rolne stanowią 43% powierzchni ogólnej gminy. Uzupełniającą funkcją gminy jest turystyka i wypoczynek. Prawie 50% powierzchni ogólnej gminy zajmują lasy. Od północy obszar gminy przylega do jednego z największych i najczystszych zbiorników Województwa Lubuskiego, jeziora Niestysz.

Fot. 1 Jezioro Niestysz

Jezioro Niestysz (pow. 486,2 ha, dł. 4700 m, szer. 1700m, maks. głęb. 34,7 m) jest największym jeziorem na Pojezierzu Łagowskim. Leży w otoczeniu dużych partii lasów sosnowych, z licznymi stanowiskami drzew liściastych. Linia brzegowa jeziora (dł. 19 km) jest urozmaicona wieloma zatokami (Z. Juliusza, Z. Bogenza, Z. Wodne Wcięcie, Z. Kolina, Z. Borowska i Z. Szary Kamień) i półwyspami. Jego kształt modelują trzy wielkie półwyspy, wcinające się daleko w toń jeziorną. Z powierzchni wody wynurzają się dwie duże wyspy, porośnięte drzewami liściastymi, stanowiące dogodne miejsca do zatrzymywania się wielu gatunków ptaków w czasie przelotów. Bogaty jest również świat ptaków gnieźdzących się tutaj na stałe: m. in. łabędź niemy, czapla, bocian czarny, żuraw, a także orzeł bielik.

Jezioro Niestysz ma rozwinięty system dopływów i odpływów. Zbiornik zasilają przede wszystkim źródła wód podziemnych oraz trzy dopływy, które łączą go z małymi jeziorkami, leżącymi w bliskim sąsiedztwie. Do wschodniej części wpada mały ciek, biorący początek w okolicy Wilkowa z jeziora Księży Dół (Księżno). Do wąskiej i głęboko wcinającej się zatoki od południa wpada struga z jeziora Czarny Dół. Wreszcie od południowo-wschodniej części wpada ciek z jeziora Złoty Potok (pow. 30 ha). Dwa ostatnie z jezior stanowiły kiedyś całość z Jeziorem Niestysz.

Jezioro ma dwa odpływy: północny w kierunku grupy jezior okolic Lubrzy oraz południowy – do Odry. Decydujący wpływ na poziom wody w jeziorze ma odpływ południowy. Ujęty w system grobli i śluz kanał pod Ołobokiem odprowadza swe wody do rzeki Ołobok, wpadającej do Odry. Wody jeziora są czyste i przejrzyste.

Jezioro stanowi idealny akwen do uprawiania różnorodnych sportów wodnych i wędkarstwa. Szczególnie nadaje się do uprawiania żeglarstwa i wioślarstwa, a zimą – bojerów. Jezioro obfituje w dorodną płoć, leszcza i lina, a z drapieżnych ryb – w okonia, szczupaka i węgorza. Podwodne wypłycenia i mielizny zachęcają do uprawiania połowów spinningowych. W głębinach jeziora żyje najsmaczniejsza z ryb słodkowodnych – sielawa. Wyjątkowo czyste wody oraz bogata rzeźba dna, pokrytego bujną roślinnością podwodną, są magnesem dla podwodnych wypraw płetwonurków.

Na półwyspie wrzynającym się w jezioro od strony wschodniej znajduje się dobrze zachowane grodzisko z XII–XIV w. o powierzchni około 4 ha. Ma ono kształt ściętego stożka o owalnej podstawie i wysokości 6–8 m. Otoczone jest wałem i fosą.

Zachodnia część gminy położona jest zaś w strefie Gryżyńskiego Parku Krajobrazowego.

Park obejmuje powierzchnię 2755 ha, którą w 86,6% porastają lasy. Na terenie Gminy Skąpe znajduje się 65 ha, co stanowi 2,4% ogólnej powierzchni parku, natomiast otulina zajmuje 3751 ha (18,4% powierzchni całej otuliny).

Fot. 2 Gryżyński Park Krajobrazowy

Gryżyński Park Krajobrazowy utworzono został na podstawie rozporządzenia Wojewody Zielonogórskiego nr 4 z dnia 15 kwietnia 1996 roku (Dz. Urz. Z 19996 r. Nr 6, poz. 61) w celu ochrony i zachowania walorów krajobrazowych i przyrodniczych rynny polodowcowej oraz znajdujących się w niej stawów, jezior i doliny rzeki Gryżyński Potok (potocznie zwany Gryżyną).

Zróznicowana rzeźba terenu, duże nachylenie zboczy rynny, liczne jeziora polodowcowe, stawy, 94 źródła zboczowe, 17 torfowisk i piękna pstrągowa rzeka Gryżyna dostarczają niezapomnianych wrażeń. Tak ukształtowany teren pokrywa ciekawa szata roślinna, tworząc zespoły wodne, bagienne, torfowiskowe, łąkowe, zaroślowe i leśne. Nic więc dziwnego, że bytuje tutaj sporo jeleni, dzików i saren. W wielu miejscach spotkać można ślady żerowania bobrów i wydry. Z bogatej ornitofauny na czoło wysuwa się król przestworzy – orzeł bielik. Z trzcinowisk słychać czasami głos bąka a w olszynach klangorem zaznaczają swoją obecność żurawie. Liczna populacja dzięcioła czarnego pozostawia po sobie wiele dużych dziupli zajmowanych chętnie przez rzadkiego gołębia siniaka i piękną kaczkę zwaną gągołem. Nad wodami bystry obserwator na pewno spotka "szmaragdowy klejnot" gryżyńskiej rynny – zimorodka.

1.2. Ludność Gminy

Ludność gminy według danych Urzędu Gminy Skąpe z dnia 31 grudnia 2008 r. wynosi 5 044 osób, stanowi ona 0,5% ludności województwa. Podział mieszkańców według płci przedstawia się następująco:

Tabela 1. Podział mieszkańców Gminy Skąpe według płci

WYSZCZEGÓLNIENIE	Powierzchnia w km ²	Miejscowości	Ludność				Kobiety na 100 mężczyzn
			ogółem	mężczyźni	kobiety	na 1 km ²	
Gmina Skąpe	181	19	5044*	2502	2542	28	101

* osoby zameldowane na pobyt stały

Zdecydowanie największą grupę mieszkańców gminy stanowią osoby w wieku 20–65 lat, tj. 3038 osób. Udział dzieci w wieku od 0 do 15 lat w stosunku do ogółu mieszkańców to prawie 19 %, młodzież w wieku od 16 do 19 lat – 6,80 %, natomiast osoby powyżej 60 roku życia – 10,68 %.

Ludność według wieku w Gminie Skąpe (dane Ewidencji Ludności Urzędu Gminy Skąpe na dzień 31 grudnia 2008 r.):

Tabela 2. Podział mieszkańców Gminy Skąpe według wieku

Gmina	Płeć										
	Ogółem	Mężczyźni					Kobiety				
		0 - 6	7-15	16-19	20-65	Pow.65	0 - 6	7-15	16-19	20-60	Pow.60
Skąpe	5044*	196	312	167	1625	202	158	278	176	1413	517

* osoby zameldowane na pobyt stały

2. Charakterystyka miejscowości, w której będzie realizowana operacja

Wieś Niekarzyn położona jest przy drodze Pomorsko-Kępsko na planie owalnicy. Plan wzbogaca strumień Jabłonna i 2 stawy we wsi.

W bezpośrednim sąsiedztwie Niekarzyna znajdują się następujące miejscowości:

- ◆ Darnawa – 2 km,
- ◆ Pałck – 2 km,
- ◆ Kępsko – 2 km,
- ◆ Kije – 3 km.

2.1. Archeologia

Badania w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski przeprowadzone w 1987 roku, wykazały istnienie na tym terenie nielicznych śladów osadniczych z epoki kamiennej, kultury łużyckiej, starożytności, wczesnego i późnego średniowiecza i z czasów nowożytnych. Ponadto natrafiono na ślady osady z późnego okresu rzymskiego, późnego średniowiecza, osady przyrodowej z kultury prapolskiej i osady z okresu rzymskiego.

2.2. Historia

2.2.1. Wprowadzenie

NIEKARZYN

(1365 – „Nikern”, 1384 – „Nickerin”, 1399 – „Nykrin”, 1499 – „Nickern”)

Nazwa wioski tłumaczona jest czasem jako „osada nad potokiem”, innym razem wywodzi się ją z polskiego słowa „nicknac = niknąć”, czyli zniknąć. G. Zerndt nieco błędnie tłumaczy rzekomo polskie (!?) słowo „nycere” (łac.) jako „bogaty w źródła”. Niewykluczone jest bezpośrednie niemieckie tłumaczenie jako „nieistotny”, „mało ważny” (nie + Kern) [Zerndt 1925; Splittgerber 1927].

Z głębokiej starożytności pochodzi, luźno znaleziony w okolicy Niekarzyna, brązowy, podwójny guzek ozdobny (tzw. tutulus), złożony z dwóch płytek połączonych trzpieniem, o dolnej tarczce płaskiej, a górnej wypukłej i zdobionej, pochodzenia prawdopodobnie

skandynawskiego, wiązany z ludnością kultury łużyckiej z 2 połowy IV okresu brązu (1000–800 p.n.e.), opisany w 1897 r. przez A. Götze'go [Szafrński 1955].

Na najstarsze poświadczenia dokumentowe istnienia obecnej wioski Niekarzyn trafiamy już w 2 połowie XIV wieku. Najpierw, w roku 1365, słyszymy o sporze opatki Katarzyny z Trzebnicy z proboszczem wsi „Nikern” o dziesięciny z dóbr klasztornych Skąpe, rozsządzonym na korzyść opatki przez kanonika wrocławskiego Bertolda „von Preskow” [Bobowski 1995]. Następnie, 25 lutego 1384 r., w wystawionym w Międzyrzeczu dokumencie dotyczącym sporu Wincentego, pana na Chycinie, z klasztorem w Paradyżu, występuje jako świadek Tomasz – rycerz z Niekarzyn („Thoma milite de Nickerin”) [KDW 1879 (nr 1817); Warminski 1886; Kozierowski 1929]. Z kolei w wykazie parafii archiprezbiteratu krośnieńskiego z 11 grudnia 1399 r. wymienia się Johannes, plebana w Niekarzynie („Nykrin”). Podobną wymowę ma nieco wcześniejszy wykaz z 14 stycznia 1376 r., zawarty w wyroku biskupa wrocławskiego Jana Sabiny [Jungnitz 1899; Nowacki 1964].

Z wszystkich tych świadectw wynika, że w XIV wieku Niekarzyn był wioską prywatną w posiadaniu rycerskim nieznanego nam rodu, oraz że w tym czasie niejasna (sporna) była przynależność administracyjna już samodzielnej parafii w Niekarzynie. Mimo, że formalnie należała ona do diecezji poznańskiej, swoją jurysdykcję próbowali na nią rozszerzyć biskupi wrocławscy („dobrowolny akces” plebana Johannes z roku 1399 niewiele tu zmienia). Taki stan utrzymał się przynajmniej do roku 1482 (okręg Sulechowa z Niekarzynem w rękach Brandenburgii), a najpewniej aż do czasów Reformacji w 1 połowie XVI wieku, bowiem spotykamy się stale w tym okresie z roszczeniami i faktycznym prawem diecezji poznańskiej do dziesięcin z tych okolic [Jungnitz 1907].

2.2.2. Majątek rycerski

Szersze informacje o właścicielach Niekarzyna posiadamy dopiero z wieku XV i czasów późniejszych. W 1476 r. odnotowany został w Niekarzynie Caspar von Löben, z osiadłej wówczas w całym Krośnieńskim rodziny, której przedstawiciel – Balthasar von Löben był w roku 1486 reprezentantem władzy margrabiego brandenburskiego w Sulechowie. W znanym z roku 1499 hołdzie lennym szlachty sulechowskiej wobec władców – kurfirsta Joachima I i margrabiego Albrechta występują z Niekarzyna i pobliskiego Kalska

bracia Sigmundt i Christoph Löben. Sigmundt z Niekarzyna nabył od Georga z Dąbia w ok. Krosna majątek w Pałcku, który pozostał w posiadaniu rodziny do końca XVI wieku [Gelin 1926; Dzwonkowski 2001]. Christoph natomiast, w roku 1512, uzyskał prawo do założenia w wiosce Niekarzryn własnej karczmy wraz z prawem do warzenia tu piwa; był to ważny przywilej i wyłom w dotychczasowych uprawnieniach Sulechowa, posiadającego od roku 1478 wyłączność na wytwarzanie piwa w okręgu miejskim i okolicy [Boras 1985].

Charakterystyczny później podział majątku w Niekarzynie na dwie części ma swoją genezę już w 1 połowie XVI wieku, ponieważ mniej więcej po roku 1539 uzyskał tu uposażenie w postaci folwarku Franz Neumann (mając już część majątku Mozów), wcześniej burmistrz Krosna, a wówczas kanclerz margrabiego Hansa (Jana) z Kostrzyna. W końcu XVI wieku folwark ten należał do jego syna – Friedricha Neumanna, a następnie (ok. 1620 r.) do Heinricha von Neumanna. Na przykładzie tego ostatniego widać, że mieszczańska rodzina Neumannów, w oparciu o posiadanie majątków rycerskich w Niekarzynie i Mozowie, postarała się w tym czasie o tytuł szlachecki [Bruchmann 1665; Dzwonkowski 2001].

Tymczasem ostatnim v. Löbenem (Loeben) w Niekarzynie był Maximilian, który odsprzedał w roku 1596 m.in. swoją część Niekarzyna (tzw. Unterhof) szwagrowi Christofowi von Hake (Haake) z Bergu pod Krosnem i odtąd to właśnie rodzina v. Hake ma ten majątek aż do początków XVIII wieku. Zatwierdza ową transakcję w 1598 r. kurfirst Joachim Friedrich. Po Christofie dziedziczyli Niekarzryn jego synowie: Wichmann Otto i Rudolf (zm. w 1662). Po złożeniu hołdu i otrzymaniu od kurfirsta listu lennego zawarli oni w roku 1648 układ podziałowy – odtąd majątek w Niekarzynie (wraz z Kępskiem) był w wyłącznym posiadaniu młodszego brata Rudolfa. Przypisane były wówczas do niego tylko 3 zagrody chłopskie. On to jako pierwszy połączył oba majątki niekarzyńskie w swoim ręku, kupując w roku 1653 od Heinricha v. Neumanna drugą część dóbr, tzw. kępską. Następnie dobra niekarzyńskie były we wspólnym posiadaniu synów Rudolfa (przyrodnych braci) – Christofa i Georga, którzy tradycyjnie rozdzielili je następnie między siebie, zawierając w roku 1672 stosowny układ podziałowy – Georg otrzymał tzw. Unterhof, a Christof m.in. majątek kępski w Niekarzynie. Od roku 1689 wyłącznym dysponentem wszystkich dóbr był Georg. Wiódł on w latach 1696–1704 przed sądem w Krośnie długotrwały spór o własność w Niekarzynie z Wendelem Abrahamem von Unruh (z Kruszyny pod Sulechowem), z czego wnosić możemy, że już wtedy rodzina v. Unruh posiadała jakieś dobra w Niekarzynie. Po śmierci Georga (1709) ponownie

całością dóbr rodziny zarządzali wspólnie jego synowie (przyrodni bracia): Georg Anton i Sebastian Rudolf, którzy zawarli układ podziałowy w roku 1710 – Georg Anton otrzymał w Niekarzynie tzw. Unterhof, a Sebastian Rudolf – tzw. Oberhof (występująca odtąd nazwa dawnej tzw. części kępskiej w Niekarzynie). Ze spisu posiadłości z roku 1715 wiemy, że Georg Anton był wówczas kawalerem, sierżantem i mieszkał w Niekarzynie. Jego lennymi następcami byli: brat przyrodni Samuel Rudolf (wtedy w szkole w Sulechowie) oraz kuzyn – Christoph v. Hake. To samo źródło mówi, że drugi majątek należał do Wendela Abrahama v. Unruh, który mieszkał również w Niekarzynie i nie miał syna. Jego lennymi następcami byli: Kaspar Sigmund v. Bornstädt z dwoma niepełnoletnimi synami – Philippem Wilhelmem i Karlem Sigmundem oraz trzech jego braci – Hans Christoph, kornet Friedrich Wilhelm oraz kpt. Georg Heinrich Gottlieb. W roku 1718/19 zarządzała majątkiem wdowa po zmarłym Wendelu Abrahamie v. Unruh.

Za życia ostatnich v. Haków wystąpiły wyraźne trudności w dalszym utrzymaniu tych majątków. Złożyło się na to wiele przyczyn, m.in. niespłacony dług rodziny v. Troschke z Trzebiechowa, klęski nieurodzaju i chyba niewłaściwy zarząd dobrami w dość trudnych warunkach ekonomicznych. Georg Anton nie był nawet w stanie ze swojej części spłacić odsetek od zadłużenia i została ona ok. 1729 r. poddana przymusowej licytacji. W jej wyniku nabył te dobra za 13 550 talarów przedstawiciel sulechowskiej rodziny mieszczańskiej – Christian Hoffmann (potomek burmistrza miasta i handlarza suknem – Georga Hoffmanna, zm. w 1667 r.). Na drugiej części – Oberhofie w 1715 r., jak już wspomniano, zostali odnotowani przedstawiciele rodziny v. Unruh. Pozostaje to w sprzeczności z faktami podawanymi przez kronikarza rodziny v. Hake, który utrzymuje, że Sebastian Rudolf z Oberhofu, kiedy był jeszcze niepełnoletni, miał 2 opiekunów prawnych, następnie w roku 1720 wydzierżawił majątek kpt. Christianowi Adolfowi v. Löben, a w roku 1723 mu go sprzedał. Istnieje inne rozwiązanie tej kwestii, jeśli przyjmujemy, że oprócz Sebastiana Rudolfa istniał jeszcze najmłodszy syn Jerzego (odnotowany np. w 1715 i 1718 Samuel Adolf, względnie Samuel Rudolf). To on byłby wówczas tym wyżej wspomnianym niepełnoletnim spadkobiercą Oberhofu, który przejściowo trafił w ręce rodziny v. Unruh (1715 r. – Wendel Abraham v. Unruh). A może w ogóle to już v. Unruhowie odstąpili Oberhof v. Löbenowi, a mieli do tego prawo na mocy wcześniejszego pokrewieństwa z v. Hakami

(babką obu ostatnich v. Haków była Anna Margareta v. Unruh) [Splittgerber 1927; Hake 1928; Schwartz 1928; Sękowski 2003].

Tak czy inaczej, ok. 1730 r. rodzina v. Hake utraciła ostatecznie i bezpowrotnie oba majątki niekarzyńskie i nastąpił ponownie powrót do dwóch oddzielnych, będących w posiadaniu różnych rodzin majątków.

Potwierdzają to m.in. relacje z odbudowy Niekarzyna po roku 1759. Na właścicieli dóbr w Niekarzynie złożył w roku 1762 skargę do króla tutejszy pastor – Student, prosząc o interwencję w sprawie odbudowy kościoła i domu parafialnego. Ponowił ją w roku 1764, wnosząc tym razem o nałożenie na patronów za opieszałość 100 talarów kary. W tym okresie patronami kościoła byli właściciele obu majątków: kpt. v. Troschke – Oberhof (tzw. majątek B) oraz spadkobiercy Hoffmanna – Unterhof (tzw. majątek A). To z tego ostatniego kompleksu wydzielono ostatecznie grunt pod nowy kościół w wiosce. Poza tym, jak widać, ponownie majątek Oberhof zmienił w krótkim czasie właścicieli (v. Löben – v. Troschke). [Troschke 1927; Buchholz 1934].

Taki układ własności potwierdza dla roku 1767 lista posiadłości nowomarchijskich z roku 1809: jeden majątek, mniejszy (3/8 całości dóbr) ma kpt. Johann Albrecht v. Troschke (łączył go z fragmentem w Kępsku; linia rodziny v. Troschke z Podlegórza), drugi natomiast, większy (5/8 całości dóbr) mają bracia Johann Christian oraz Gottfried Hoffmannowie. Ich synowie – Christian Ludwig i Karl Wilhelm posiadają wspólnie w roku 1809 tę na 13 550 talarów wycenioną część w N. Majątek v. Troschków przeszedł tymczasem w roku 1783 za 13 100 talarów na przedstawicieli rodziny v. Gersdorf z pobliskich Kijów (porucznik Georg Samuel Wilhelm v. Gersdorf, landrat powiatu sulechowskiego) [Schwartz 1936]. Znany jest z tego okresu proces sądowy posesjonatów z Niekarzyna i Kępska o pobliski młyn, leżący między obu wioskami [Stephan 1935].

Kolejną listę właścicieli majątków rycerskich w Niekarzynie i potwierdzenie następnych zmian mamy już z połowy XIX wieku, kiedy do dawnego pruskiego powiatu Sulechów dołączono śląski powiat Świebodzin (1817 – powiat sulechwsko-świebodziński). Kompleks A (dawny tzw. Unterhof) posiada od roku 1840 Eugen Schulz(e) i składa się on z właściwego majątku wielkości ok. 190 ha oraz folwarku Eugenhof (Eügenshof; w 1867 r. był tu jeden budynek i 6 mieszkańców) o powierzchni ok. 150 ha (łącznie ok. 350 ha; do tego dochodził majątek w Kępsku wielkości ok. 340 ha). Kompleks B (dawny tzw. Oberhof)

posiada od roku 1839 deputowany powiatowy August Heinrich Lebrecht Schade i składa się on z właściwego majątku wielkości ok. 460 ha oraz terenów podmokłych (tzw. in der Zauche) wielkości ok. 40 ha. W 1867 roku należy do dóbr w Niekarzynie (nowy?) folwark Dorotheenhof (jeden budynek i 6 mieszkańców). Do owych kompleksów przypisane były prawdopodobnie jeszcze: młyn wodny i drugi – mechaniczny, owczarnia, gorzelnia, piec do wypalania gliny i winnica [Berghaus 1856; Topographisch 1867; Zerndt 1925]. Widoczne zmniejszenie areálu obu majątków jest najpewniej wynikiem uwłaszczenia chłopów w początkach XIX wieku.

Po pierwszych przedstawicielach rodzin Schulz i Schade dziedziczyli dobra ich synowie, m.in. Karl Friedrich Hermann Schade, absolwent Pedagogium sulechowskiego, który zmarł w 1899 roku jako właściciel kompleksu B [Roll 1911; Zerndt 1925]. Ostatnią tu odnotowaną właścicielką była w latach 20. i 30. XX w. Margarete Schade, natomiast kompleksem A w tym czasie, którego właścicielem była Pruska Domena Klasztorna z Neuzelle (na płn. od Gubina) zarządzał jako dzierżawca Carl Boltze, a tuż przed wojną dr Hellmuth Hoffmann [Splittgerber 1927; Wohnungsbuch 1932; Meißner 1990]. Czasami jeszcze na początku XX wieku wymienia się jako właścicieli majątku w Niekarzynie rodzinę Brunzel (?) [Roll 1911].

2.2.3. Kościół i parafia

Reformacja dość wcześnie (podobnie było na innych terenach brandenburskich), bo już w roku 1532, zawitała do Niekarzyna. Protestanci objęli wówczas w swoje posiadanie stary, drewniany kościół katolicki p.w. św. Wawrzyńca. Przetrwał on w tej formie do pożaru z roku 1759, kiedy został ostrzelany ogniem armat rosyjskich, a następnie splądrowany i spalony. Do tego czasu kościół niekarzyński miał formę rozbudowaną, podwójny chór, dwa dzwony i zegar oraz posiadał bogate wyposażenie. Spowodowane to było faktem, iż od połowy XVII wieku pełnił on funkcję kościoła granicznego dla protestantów z pobliskich terenów śląskich, m.in. Świebodzina oraz Radoszyna, Darnawy i Skąpego. W 1669 roku właśnie w nim po raz pierwszy w sposób dość manifestacyjny trzech mieszczan ze Świebodzina ochrzciło swoje dzieci, czym narazili się na wysoką karę 10 talarów każdy. Przez pewien czas także tutaj przybywali mieszkańcy Rudgerzowic, do momentu kiedy niezadowoleni z ówczesnego pastora, zaczęli udawać się do pobliskiego Kępska. W roku

1738 dokonano w kościele niekarzyńskim naprawy wieży, a w roku 1750 – nawy [Knispel 1765; Zerndt 1911, 1925; Splittgerber 1913; Stephan 1929; Buchholz 1934].

Znamy kilku pastorów z Niekarzyna sprzed roku 1759. Przede wszystkim Matthaeusa Löchela, który jeszcze w XVI wieku odprawiał nabożeństwa w językach polskim i niemieckim. Jego następcą był Abraham Lehmann, syn pastora z Kalska, który głosił kazania już wyłącznie w języku niemieckim. Początkowo był on pastorem w Ojczycach, a od roku 1609 – w Niekarzynie. Zmarł 3 stycznia 1652 roku w wieku 71 lat, po 46 latach pełnienia urzędu pastora (43 lata w Niekarzynie). Uroczyste nabożeństwo żałobne w jego intencji odprawili dwaj pastory – mgr Georgius Hartmann i Christophorus Student z Rakowa. Po nim nastąpił w Niekarzynie mgr Andreas Nicaeus, urodzony w Krośnie syn mieszczanina i piekarza, wcześniej konrektor szkoły w tymże mieście. Był on żonaty z Margaretą Holstein, córką mgr Stephana Holsteina, diakona w Sulechowie, a wcześniej zasłużonego pastora w Kłępsku [Bruchmann 1665]. Znamy również jednego z pastorów z początku XVIII wieku – Samuela Drehera (zm. 1744) [Meißner 1990].

Pożar z 1759 roku zniszczył kościół i zgromadzone w nim akta kościelne całej parafii. Częściowo odtworzył je (od roku 1701) na podstawie danych urzędu superintendenta w Sulechowie wspomniany już pastor Student. On sam do roku 1763 mieszkał w pobliskim Pałcku, który wraz z Przetocznicą był filią Niekarzyna. Następnie przeniósł się w roku 1766 do Niekarzyna, do świeżo wybudowanej przez patronów pastorówki i z wielkim zapałem przystąpił do odbudowy kościoła. Stał on (łącznie z nową szkołą) w innym miejscu niż poprzednia świątynia drewniana (początkowo myślano o starym cmentarzu), mianowicie w centrum wioski, na gruncie majątku Hoffmannów. Budowę rozpoczęto 29 kwietnia 1773 roku, a ukończono, uroczystym poświęceniem przez superintendenta z Sulechowa – Ortmanna,

24 lipca roku następnego. Nadzorował ją mistrz budowlany Kleist z Kostrzyna, a elementy z miedzi na wieży wykonał rzemieślnik z Sulechowa, natomiast dekoracji malarskiej podjął się Georg Ehrle z Kostrzyna. Zwieńczeniem odbudowy było umieszczenie dzwonów na wieży w roku 1787, wykonanych przez ludwisarza z Kleinwelka (pod Budziszynem) – Gruhla.

Do roku 1802 filią Niekarzyna był kościół w Skąpem, a do 1803 roku kościół w Radoszynie; Darnawa natomiast przez pewien okres przynależała bezpośrednio do kościoła w Niekarzyna [Schwartz 1900; Buchholz 1934].

W 1 połowie XIX wieku (1817–ok.1836) wybitnym pastorem w Niekarzynie był K. L. Stürmer, syn właściciela fabryki sukna w Sulechowie i absolwent tutejszego Pedagogium (1808). Był on weteranem wojny wywolenczej 1813–15 roku, odznaczonym żelaznym krzyżem zasługi II klasy (w jej trakcie poznał mjr. von Paczkowskiego z Pałcka). Już jako pastor mozolną pracą odtworzył on listy mieszkańców czterech wiosek parafii w Niekarzynie (Niekarzyn, Pałck, Darnawa, Przetocznicza), sięgając aż do roku 1557. Napisał również historię kościoła w Niekarzynie wraz z wykazem pastorów oraz założył kronikę parafii. Wszystkiego tego dokonał na podstawie wnikliwej analizy akt z archiwów państwowych i innych. Był również znanym w okolicy sadownikiem.

Po nim pastorem był Brickenstein. Za jego czasów wyemigrowała z Niekarzyna do Australii grupa tzw. staroluteran (ewangelików–tradycjonalistów, którzy byli przeciwni kontroli państwa nad kościołem protestanckim). Ich przywódcą, podobnie jak wielu innych staroluteran w okolicy, był pastor Kavel, wcześniej kaznodzieja w Kłępsku. Po sprzedaniu całego majątku, w roku 1838, udali się oni statkami do Hamburga, a następnie do Australii, gdzie założyli wzorowe kolonie rolnicze. Z Niekarzyna wyjechały rodziny Thiele, Schirmer, Schmidt i Hoffmann (łącznie 33 osoby). Wcześniej część z nich spotkały represje ze strony administracji powiatowej w Sulechowie, kiedy po donosie S. Schulza z Niekarzyna o tajnym zebraniu i nabożeństwie u braci Thiele (10 lutego 1836 r.) nałożono na ich uczestników dotkliwe kary pieniężne [Schwartz 1900; Roll 1911; Zerndt 1914; Hgbl. 2000].

Kolejny pastor w Niekarzynie, dr Kalthoff (Kalthof), był prawdziwym apostatą. Pełnił on urząd w latach 1878–80 i był tzw. krytycznym teologiem, próbującym nadać kościołowi bardzo liberalny kierunek. Zwolnienie go za owe poglądy spowodowało wybuch swoistego strajku kościelnego gminy ewangelickiej w Niekarzynie: nie uczęszczano do kościoła, nawet przez pewien czas nie chrzczono i nie konfirmowano dzieci. Kalthoff tymczasem, którego drugą żoną była córka miejscowego właściciela majątku – Schulza, przez kolejne 2 lata mieszkał we dworze i wygłaszał na wolnym powietrzu obok kościoła swoje kazania, na które przybywali słuchacze z terenu całego powiatu. Uspokoilo się nieco dopiero po jego wyjeździe do Bremy, gdzie zmarł jako pastor w roku 1906. Jego następcą, pastor Pfeiffer,

musiał prowadzić prawdziwą pracę u podstaw, aby w końcu lat 80-tych mieć ponownie sukcesy w postaci nowych chrztów i konfirmacji. Jednak nieufność wobec instytucji kościelnych w Niekarzynie pozostała jeszcze długo [Zerndt 1925; Meißner 1990; Hgbl. 2000].

W początkach XX wieku w wiosce dominowali ewangelicy: w 1910 r. na 334 mieszkańców było 302 ewangelików i 32 katolików (w r. 1905 odpowiednio – 299 i 10). Nieco później (1929) statystyki odnotowują następujące stosunki wyznaniowe: w wiosce wyłącznie protestanci – 216, w majątku A: 95 protestantów i 27 katolików, natomiast w majątku B: 71 protestantów i 4 katolików (łącznie 413 mieszkańców). Katolicy z Niekarzyna przynależeli do parafii w Radoszynie w archiprezbiteracie świebodzińskim. Szkoła była w praktyce protestancka, ale odbywała się w niej raz w tygodniu jedna lekcja dla katolików [Adreßbuch 1913; Real-Handbuch 1929; Wohnungsbuch 1932].

Ostatnim pastorem w Niekarzynie był Rudolf Buchholz [Schelenz 1970].

2.2.4. Wioska w okresie od XVIII do XX wieku

W już przytoczonym spisie, czyli tzw. klasyfikacji posiadłości w Nowej Marchii z roku 1718/19 zawartych jest wiele interesujących informacji m.in. o Niekarzynie. Oba majątki posiadały 6 łanów rycerskich (1 łan = ok. 25 ha) oraz 8, przynależnych do nich, łanów chłopskich (8 uposażonych zwykle w 1 łan pełnorolnych chłopów) i 2 łany niepełnorolnych (4 uposażonych zwykle w ½ łana niepełnorolnych chłopów). W wiosce natomiast było 30 łanów chłopskich i 13 łanów niepełnorolnych. Ogółem dawało to 53 łanów (ok. 1325 ha), w znacznej części (36 ½) obciążonych podatkami („kontrybucją”). Zróżnicowanie majątkowe pełnorolnych chłopów było następujące: 1 posiadał 4 łany (H. Roye), 13 pozostałych (wymienionych z nazwiska i imienia) po 2 łany. Zagrodników było 8 (wymienieni z nazwiska i imienia); sołtys i młynarz posiadali po 2 łany, natomiast kowal 1 łan.

Podzielone na 3 role (dziedziny) pola (tzw. trójpolówka) były miernej (średniej) jakości. Hodowla nie była też nadzwyczaj rozwinięta. W niektórych gospodarstwach zajmowano się dodatkowo przędzeniem wełny. Właściciel gospody dostarczał 80 beczek piwa do dworu.

Tak było ok. 1718/19 roku, natomiast sytuacja prawdopodobnie nieco się poprawiła w kolejnych latach. Z relacji, którą w roku 1763 wysłał do Kostrzyna ówczesny pastor w Niekarzynie – Student wynika, że przed wojną 7-letnią (1756–63) w Niekarzynie było 36 domostw, zamieszkałych przez 23 mężczyzn, 31 kobiet i 33 dzieci. Poza tym było 5 koni, 11 krów i 26 owiec. W majątku A (Unterhof) były dodatkowo 2 konie, 3 woły, 2 krowy i 300 owiec, natomiast w majątku B (Oberhof): 4 konie i 33 krowy [Schwartz 1928; Buchholz 1934].

Wojna 7-letnia przyniosła jednak wielkie spustoszenie. W pobliżu, na polach przed wioską Pałck, 23 lipca 1759 roku miała miejsce bitwa wojsk pruskich i rosyjskich, podczas której doszło do spalenia Niekarzyna. Walnie przyczynił się do tego, w końcowej fazie bitwy, brawurowy atak na lewe skrzydło wojsk rosyjskich, zlokalizowanych w pobliżu Niekarzyna, 7 pułku huzarów pruskich (tzw. żółci huzarzy) z korpusu gen. v. Wobersnowa, a dowodzonego przez płk. (później generała-majora) Pawła Józefa Małachowskiego herbu Gryf, zasłużonego potem w walkach pod Krosnem. Odparty on został co prawda przez kawalerię rosyjską gen. Tottlebena, ale dla lepszego bezpieczeństwa lewego skrzydła zerwano wówczas pobliski most i podpalono całą wioskę. Uległa ona wtedy doszczętnemu zniszczeniu (oba dwory, kościół, pastorówka, szkoła i 29 z 36 domostw chłopskich) [Knispel 1765; Rothenburg 1835; Unger 1937; Sczaniecki 1960; Polacy 1981; Dorn 1987; Majchrzak 1995, 2001; Nowacki 1998].

Energiczny pastor niekarzyński – Student, mieszkający z konieczności w Pałcku, od razu wystąpił z planem odbudowy, podległej mu i zniszczonej wioski (siedziby parafii). Początkowo nie spotkał się ze zrozumieniem ze strony ówczesnych właścicieli obu majątków (zob. wyżej), ale uzyskał bardzo konkretne wsparcie od władz w Kostrzynie i przeprowadził kościelną zbiórkę (kolektę) na ten cel. Suma jaką zebrał wyniosła 7300 talarów. W pierwszym rzędzie odbudowano domostwa chłopskie, a następnie (do 1774 r.) – kościół, plebanię i szkołę [Buchholz 1934]. Trudna sytuacja ekonomiczna mieszkańców w tym okresie spowodowała wystąpienia przeciwko obciążeniom feudalnym, z żądaniami obniżenia, a nawet zniesienia pańszczyzny. Nazywane są one czasami „wojną chłopską” w Niekarzynie (1763 – ok. 1790). Obaj właściciele majątków odrzucili jednak owe żądania [Hgbl. 1998].

Ważnym wydarzeniem w życiu wioski był przejazd przez nią w czerwcu 1829 roku następcy tronu pruskiego – „kronprinza” Fryderyka Wilhelma IV [Nowacki 2002].

W połowie XIX nastąpiło pewne ożywienie gospodarcze i rozwój wioski. Wraz z pobliskimi dwoma folwarkami liczyła ona wówczas 406 mieszkańców i 56 domów. Dochodziły do tego jeszcze dwa majątki rycerskie [Topographisch 1867]. Funkcjonowała również szkoła, w której nauczycielem był wtedy Karl Lindner. Na początku XX wieku ludność wioski zmniejszyła się: w 1905 było 309 mieszkańców, a w 1910 – 334. Niekarzyn miał jednak nadal szkołę oraz gospodę, a sołtysiem był w tym czasie H. Ebert. Nieco późniejsze dane (1925, 1932, 1941) wykazują w wiosce różną ilość ludności (400, 430, 331, 350), ale ponadto sołtysa z rodziny Ebert (!), punkt pocztowy, leśniczówkę i samodzielny młyn [Roll 1911; Adreßbuch 1913; Zerndt 1925; Splittgerber 1927; Wohnungsbuch 1932; Schelenz 1970; Deutsches 1941/42]. Część powierzchni uprawnej przejęło w latach 30-tych Wschodnioniemieckie Towarzystwo Zasiewów, prowadząc akcję osiedleńczą i intensyfikując zbiory [Knörrich 1937]. Oba majątki, a szczególnie majątek B, posiadający dużą owczarnię i wykwalifikowanego mistrza – Gustava Paecha, nastawione były głównie na hodowlę owiec [Meißner 1990].

Ważne dla funkcjonowania Niekarzynie w XX wieku było otwarcie jednotorowej, bocznej linii kolejowej ze Świebodzina do Sulechowa 16 czerwca 1919 roku (planowanie i budowa trwały od 1910 r.). Choć w Niekarzynie– Pałtku był tylko przystanek kolejowy, to linia ta połączyła wioskę z ważną linią Frankfurt–Poznań, a w drugim kierunku – z węzłem kolejowym w Głogowie [Heine 2001].

W 1945 roku dawni, niemieccy mieszkańcy opuścili Niekarzyn. Większość z nich lub ich potomkowie mieszkają obecnie w Niemczech, ale również w Szwecji i innych krajach. Spotyka się czasem wśród nich nazwiska polskie – Czekała, Limanski, Simanski [Verzeichnis 1995].

Z Niekarzyna wywodzi się kilka znanych osób. Przede wszystkim Arno Rentsch (1870–1942), wykładowca muzyki w konserwatorium berlińskim, skrzypek w orkiestrze filharmonii berlińskiej i kapeli królewskiej oraz kompozytor – twórca pieśni, chórów na orkiestrę („Weltfrühling”) i chórów a capella. Także Paul O. Lindner, syn tutejszego nauczyciela, profesor w Berlinie (2 poł. XIX w.) oraz K. F. G. Stürmer, syn pastora z Niekarzyna, profesor w Bydgoszczy (poł. XIX w.) [Roll 1911; Riemann 1961].

2.2.5. Niekarzyn po 1945 r.

Obszar powiatu sulechowsko-świebodzińskiego został zajęty przez wojska radzieckie w styczniu 1945 r. Władzę sprawowały czasowo (do maja 1946 r.) radzieckie komendantury wojskowe (powiatowa w Świebodzinie; rejonowe w poszczególnych gminach) oraz nowo powstająca administracja polska. Praktycznie od razu przystąpiono do prac nad nowym podziałem administracyjnym powiatu. Już w kwietniu wprowadzono nowy układ, tworząc gminy i przemianowując wsie na gromady. Niekarzyn znalazł się w gminie Kije, której pierwszym wójtem został Zdzisław Kuczyński. Kolejna zmiana w układzie administracyjnym nastąpiła we wrześniu 1954 r., gdy w miejsce gmin powołano Gromadzkie Rady Narodowe. (GRN). Niekarzyn stał się siedzibą gromady, obejmującej również wsie: Pałck, Kępsko, Rosin i Raków. Wg danych statystycznych z 1965 r. powierzchnia gromady wynosiła 5828 ha a ludność – 1491 osób. Sam Niekarzyn miał 1290 ha i 413 mieszkańców. Spis powszechny z 1971 r. wykazuje 390 mieszkańców, mieszkających w 87 mieszkaniach. Gromady w takim kształcie przetrwały do roku 1972, gdy wprowadzono kolejne zmiany w podziale administracyjnym, tworząc większe gminy. Niekarzyn znalazł się wówczas w gminie Skąpe. W 1975 r. likwidacji uległy powiaty, a gminy podlegały administracyjnie bezpośrednio władzy wojewódzkiej. Reforma administracyjna z 1999 r. przywróciła istnienie powiatów. Obecnie Niekarzyn należy do gminy Skąpe, wchodzącej w skład Powiatu Świebodzińskiego.

1 października 1946 r. została otworzona 4-klasowa szkoła podstawowa. W pierwszym roku szkolnym było 25 uczniów. Pierwszym nauczycielem był Napoleon Szukiel. W roku 1948 było już 60 uczniów i dwóch nauczycieli. W 1950 r. była to już szkoła 6-klasowa z trzema nauczycielami i setką uczniów. W tymże roku włączono także zlikwidowaną szkołę w Kępsku. Od 1951 r. szkoła w Niekarzynie była już 7-klasową, a w latach 1956–57 posiadała filię w Darnawie. Od lat 70-tych siedzibą szkoły jest dawny pałac rodziny Boltze.

Wg danych statystycznych, w roku 1971, spośród 160 osób czynnych zawodowo ok. 74% utrzymywało się z rolnictwa. We wsi było 35 gospodarstw indywidualnych, w tym 21 o powierzchni powyżej 2 ha. Hodowano m.in. bydło, trzodę chlewną, konie i owce.

W tym czasie w Niekarzynie miało swoją siedzibę Prezydium GRN, leśnictwo, placówka pocztowo-telekomunikacyjna, Ochotnicza Straż Pożarna, PGR (na terenie obu

majątków; jeden z pałaców został później przekazany na szkołę), Kółko Rolnicze i Międzykółkowa Baza Maszynowa. Komunikację zapewniało funkcjonowanie przystanku PKS i stacji PKP. Wieś zaopatrzona była w wodę i elektryczność.

Na potrzeby mieszkańców działało Koło Gospodyń Wiejskich oraz kino objazdowe (sala kinowa liczyła 100 miejsc). Istniał tu także sklep spożywczo-przemysłowy oraz skup runa leśnego.

2.3. Zabytki i pomniki przyrody

Niekarzyn jest wsią o nieregularnej zabudowie usytuowanej wzdłuż szlaków komunikacyjnych z obszernym centralnym placem, na którym wcześniej istniał kościół ewangelicki i plebania. Świątynia wybudowana została w latach 1773 – 1774, w stylu barokowym. Po wojnie kościół był zrujnowany, ze spaloną wieżą. Nie podjęto próby odbudowy i w latach 60. budowlę ostatecznie rozebrano.

2.3.1 Pałac

W południowej części wsi, przy drodze do Kępska stoi do dziś okazały pałac obecnie użytkowany przez Szkołę Podstawową. Początki tej budowli sięgają najprawdopodobniej wieku XVII. Zachowane mury piwnic o znacznej grubości 1,8 m mogą wskazywać na istnienie w tym czasie dworu o charakterze obronnym. Regularny prostokąt tej dworu jest nadal czytelny w planie pałacu. Budowla ta uległa jednak niemal całkowitemu zniszczeniu w trakcie bitwy pod Kijami. Po 1759 roku siedziba została odbudowana w formie dwukondygnacyjnej, w konstrukcji muru pruskiego. Rozbudowy do współczesnych rozmiarów dokonał w 1905 roku Carl Boltze, dzierżawca domeny. Powstał okazały pałac z bogatym, neobarokowym wystrojem architektonicznym. Budynek na planie trapezu, dwupiętrowy z użytkowym poddaszem, nakryty dachem dwuspadowym, a od wschodu czterospadowym mansardowym z wystawkami. Elewacje zdobią neobarokowe dekoracje: pilastry, gzymsy i fantazyjne nadproża. Nad wejściem widnieje ozdobny kartusz z literą „B „ – inicjałem właściciela.

Fot. 3 Pałac w Niekarzynie

Pałac frontem skierowany został na południe, gdzie roztaczał się założony przy rezydencji park krajobrazowy z elementami kompozycyjnymi w postaci polan, stawu oraz wykorzystujący m.in. walory przepływającej w pobliżu rzeki Jabłonnej. Pozostałością jest kilka starych drzew: cis, jesion i wiąz. Elewację frontową pierwotnie okalał rozległy taras obejmujący 2/3 fasady, obecnie zabudowany.

Pałac pomimo przebudów związanych m.in. z dostosowywaniem do funkcji budynku szkolnego, zachował cenne walory zabytkowe.

2.3.2. Dwór

Zbudowany został w północnej części wsi, prawdopodobnie w 4 ćw. XVIII wieku., w stylu barokowym. Jest to budynek na planie prostokąta z ryzalitem od wschodu, jednokondygnacyjny z wysokim, użytkowym poddaszem. Budowlę nakrywa dach mansardowy z wystawką i naczółkami.

Fot. 4 Dwór w Niekarzynie

W 1 ćw. XX w. rozbudowy dokonała rodzina Schade poprzez dodanie dwóch bocznych parterowych aneksów o zróżnicowanej wielkości. Elewacje aneksów uzyskały bogaty wystrój architektoniczny w postaci pilastrów, półkolistych opasek okiennych, a środkową oś zaznaczyły naczółki z dekoracją w formie stylizowanej połowy rozety. Aneks południowy poprzedza okazały portyk wsparty na czterech filarach. Układ wnętrza dworu został całkowicie zmieniony. Po wojnie przeznaczono budynek na mieszkania pracowników PGR, stołówkę i świetlicę.

Za dworem rozciąga się niewielki park krajobrazowy, łagodnie opadający ku rzece jabłonnej. W drzewostanie przeważają okazałe kasztanowce i dęby.

Dwór stanowi element główny zespołu folwarcznego, na który składa się ponadto podwórze gospodarcze – do dziś dobrze zachowane oraz folwark owczarski, z którego pozostały ruiny. Elewacja frontowa dworu skierowana jest na zachód, ku wnętrzu podwórza gospodarczego. Wszystkie budynki gospodarcze zwrócone są frontami ku podwórzcu: stajnia, wozownia, spichlerz, stodoła, obora i dom mieszkalny. Wzniesione zostały w konstrukcji kamienno – ceglanej, nakryte dachami dwuspadowymi, współcześnie przebudowane niestety bez uwzględnienia pierwotnej architektury.

Na znaczną wartość zabytkową składa się zarówno dwór jak i również dobrze zachowany układ przestrzenny całego zespołu folwarcznego.

Obiekty figurujące w rejestrze zabytków:

1. Pałac z końca XVIII i XIX wieku i park – nr rej. 3081.

Obiekty objęte ewidencją konserwatorską:

1. Dwór w zespole dworsko-folwarcznym,
Niekarzyn Nr 42, wybudowany w kon. XVIII w., 1 ćw. XX w.
2. Owalnica,
Układ częściowo zatarty.
3. Park w zespole dworsko-folwarcznym,
Powstanie k. XVIII w., 1 ćw. XX w.
4. Budynek mieszkalny w zespole dworsko-folwarcznym,
Wybudowany w k. XIX w.
5. Obora ob. chlewnia w zespole dworsko-folwarcznym,
Wybudowana w k. XIX w.
6. Stodoła w zespole dworsko-folwarcznym,
Wybudowana w k. XIX w.
7. Budynek inwentarski w zespole dworsko-folwarcznym,
Wybudowany w Pocz. XX w.
8. Magazyn zbożowy,
Wybudowany w 4 ćw. XVIII w. 2 poł. XIX w.
9. Stajnia, wozownia, spichlerz /dawne/ w zespole dworsko-folwarcznym,
Wybudowane w 4 ćw. XVIII w. 2 poł. XIX w.
10. Owczarnia I i II /ruina/ w zespole dworsko-folwarcznym,
Wybudowana w 4 ćw. XVIII w. 2 poł. XIX w.
11. Dom mieszkalny ob. nieużytkowany w zespole dworsko-folwarcznym,
Wybudowany w 4 ćw. XVIII w. 2 poł. XIX w.
12. Plebania w zespole dworsko-folwarcznym,
Wybudowana w 4 ćw. XVIII w. 2 poł. XIX w.

13. Magazyn zbożowy w zespole pałacowo-folwarcznym,

Wybudowany w k. XIX w.

14. Budynek gospodarczy,

Wybudowany w p. XX w.

15. Kuźnia i warsztat,

Wybudowane w 1923 r.

16. Owczarnia /dawna/,

Wybudowana w p. XX w.

17. Cmentarz ewangelicki /dawny, ob. nieużytkowany/,

Powstał w XIX w.

18. Obora i stajnia /dawne/.

Wybudowane w p. k. XIX w.

Pomniki przyrody figurujące w rejestrze Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody:

1. Cis – nr rej. 414/1 (obw. 236 cm, wys. 6 m, wiek 150 lat)

Położony w m. Niekarzyn na terenie szkolnym – dz. Nr 133/5.

2. Jesion wyniosły – nr rej. 415/2 (obw. 441 cm, wys. 25 m, wiek 300 lat)

Położony w m. Niekarzyn na terenie szkolnym – dz. Nr 133/5.

3. Wiąz pospolity – nr rej. 416/3 (obw. 353 cm, wys. 22 m, wiek 200 lat)

Położony w m. Niekarzyn na terenie szkolnym – dz. Nr 133/5.

4. Klon jawor – nr rej. 517/4 (obw. 380 cm, wys. 23 m, wiek 350 lat)

Położony w m. Niekarzyn w Nadleśnictwie Sulechów, leśn. Mazów, oddz. 55I.

5. Olsza czarna – nr rej. 620/5 (obw. 320 cm, wys. 30 m)

Położona w parku w m. Niekarzyn na terenie szkolnym – dz. Nr 133/5.

6. Buk zwyczajny – nr 1403/9 (obw. 460 cm)

Położony 300 m za Niekarzynem od strony m. Kępsko.

2.4. Ludność Niekarzyna

Ludność wsi Niekarzyna według danych Ewidencji Ludności Urzędu Gminy Skąpe z dnia 31 grudnia 2008 r. wynosi 411 osób.

Tabela 3. Podział mieszkańców według płci

Wyszczególnienie	Ludność		
	ogółem	mężczyźni	kobiety
Gmina Skąpe	5044	2502	2542
w tym: Niekarzyn	411	215	196

Tabela 4. Podział mieszkańców według wieku

Wyszczególnienie	w wieku					Ogółem K/M
	0-6 K/M	7-15 K/M	16-19 K/M	20-60 K/M	pow. 60 K/M	
Niekarzyn	14/22	25/29	10/9	111/140	36/15	196/215

Tabela 5. Stan liczebności mieszkańców wsi Niekarzyna w ostatnich pięciu latach

Wyszczególnienie	ROK				
	2004	2005	2006	2007	2008
Niekarzyn	413	403	406	403	411

3. Inwentaryzacja zasobów służąca odnowie miejscowości

3.1. Infrastruktura

- ✚ Droga powiatowa nr 1205F Pomorsko–Brzezie–Pałck–Niekarzyn–Kępsko,
- ✚ Drogi w administracji Gminy Skąpe we wsi Niekarzyn,
- ✚ Sieć wodociągowa wraz z ujęciem wody,
- ✚ Sieć energetyczna,
- ✚ Sieć telefoniczna.

3.2. Instytucje i organizacje

- ✚ Publiczna Szkoła Podstawowa,
- ✚ Ochotnicza Straż Pożarna,
- ✚ Zamiejscowy Oddział Niepublicznego Przedszkola w Ciborzu

3.3. Zaplecze socjalne

- ✚ Sala wiejska.

Stan techniczny: bardzo dobry

3.4. Sport i rekreacja

- ✚ Klub sportowy „Orzeł” Niekarzyn.

Zaplecze sportowe: boisko szkolne przy Publicznej Szkole Podstawowej w Niekarzynie, boisko sportowe, boisko do piłki siatkowej.

Stan techniczny: nawierzchnia boiska sportowego jest w bardzo dobrym stanie jednak brak jest zaplecza socjalnego zaś stan nawierzchnia boiska do piłki siatkowej jest dobry.

- ✚ Trasa dawnej linii kolejowej łącząca Sulechów ze Świebodzinem.

Stan techniczny: trasa ta doskonale nadaje się do dostosowanie jej jako trasy rowerowej, z nasypów kolejowych roztaczają się piękne widoki na całą okolicę, konieczne jest uregulowanie własności trasy kolejowej i dostosowania nawierzchni do wykorzystania w celach rekreacyjnych.

3.4. Opieka zdrowotna

- Pielęgniarka szkolna w Publicznej Szkole Podstawowej w Niekarzynie,
- Punkt lekarza rodzinnego w Skąpem,
- Gabinet dentystyczny w Skąpem,
- Ośrodek Opieki Społecznej w Skąpem.

3.5. Charakterystyka obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców

W miejscowości Niekarzyn obszar o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjający nawiązywaniu kontaktów społecznych zlokalizowany jest w obrębie placu zabaw dla dzieci. Jest to teren znajdujący się w centrum wsi, usytuowany przy budynku przedszkola. Obszar jest ogrodzony, co ma szczególne znaczenie dla zapewnienia bezpieczeństwa przebywających tu osób i bawiących się dzieci, bowiem obok placu przebiega droga powiatowa. Teren wyposażony jest w podstawowe urządzenia do zabawy. Obszar sprzyja nawiązywaniu kontaktów pomiędzy najmłodszymi mieszkańcami wsi oraz ich rodzicami.

Kolejnym obszarem sprzyjającym nawiązywaniu kontaktów społecznych jest sala wiejska usytuowana w pobliżu placu zabaw. Obiekt wyremontowany, posiadający niezbędne zaplecze techniczne do organizacji wszelkich spotkań kulturalno-sportowych mieszkańców wsi.

Ważnym obszarem o szczególnym znaczeniu dla mieszkańców jest teren rekreacyjno-sportowy zlokalizowany przy szkole podstawowej. Teren ten wyposażony jest w plac do gry w koszykówkę i piłkę nożną, ogrodzony. Warto także wspomnieć o boisku sportowym, na którym odbywają się otwarte imprezy wiejskie.

3.6. Gospodarka

Działalność gospodarcza

- ✚ Hodowla trzody chlewnej,
- ✚ Hodowla bydła,
- ✚ Hodowla gęsi,
- ✚ Stolkos,
- ✚ Zakład transportowy,
- ✚ Sklep spożywczo-przemysłowy,
- ✚ Sklep spożywczo-przemysłowy.

Źródło: Opracowanie własne oraz dane z ewidencji działalności gospodarczej Urzędu Gminy Skąpe.

Z powyższego zestawienia wynika, że przewagę w gospodarce ma hodowla zwierząt i jest to czynnik determinujący rozwój. Wytwarzane produkty i hodowane zwierzęta są sprzedawane na terenie całego kraju.

Działalność rolnicza

Profil produkcji rolnej w Niekarzynie nastawiony jest w znacznej części na sprzedaż produktów poza rynkiem lokalnym. Obecnie w sołectwie Niekarzyn jest 25 gospodarstw rolnych, w tym 9 powyżej 15 ha.

Właściciele dużych gospodarstw działają prężnie i mają duże szanse na przetrwanie na rynku Unii Europejskiej, jednak konieczne jest ciągłe dostosowanie się do zmian w gospodarce a co za tym idzie podnoszenie swoich kwalifikacji zawodowych przez różnego typu szkolenia.

Głównymi uprawami na terenie sołectwa są zboża, rośliny okopowe oraz rzepak, zaś w hodowli przeważa trzoda chlewna, bydło i drób.

4. Ocena mocnych i słabych stron miejscowości, w której będzie realizowana operacja

Tabela 6 Analiza SWOT sołectwa Niekarzyn

MOCNE STRONY (czynniki sprzyjające rozwojowi sołectwa)	SŁABE STRONY (czynniki ograniczające rozwój sołectwa)
<ul style="list-style-type: none"> – Dobry stan środowiska naturalnego, oraz zachowane bogate walory przyrodnicze i krajobrazowe, – Bogaty świat różnego gatunku dzikiego ptactwa, – Wysoki przyrost naturalny, – Silne poczucie tożsamości lokalnej mieszkańców i brak znaczących problemów demograficznych, – Duża aktywność społeczno – kulturalna mieszkańców, – Zaradność i przedsiębiorczość mieszkańców, – Dobry stan bazy dydaktycznej szkoły, – Istnienie organizacji społecznych, – Dogodne warunki dla stworzenia bazy agroturystycznej, – Ukończenie przez większość mieszkańców kursów komputerowych, prowadzenia gospodarstw agroturystycznych, pieczenia i gotowania. – Wytyczone szlaki rowerowe	<ul style="list-style-type: none"> – Braki w infrastrukturze technicznej – kanalizacja, gazociąg, – Zły stan techniczny istniejących dróg gminnych i powiatowych na terenie sołectwa i brak infrastruktury towarzyszącej, – Brak bazy noclegowej i gastronomicznej do obsługi ewentualnego ruchu turystycznego, – Brak nowych miejsc pracy, – Nielegalne wysypiska śmieci, – Brak uzbrojonych terenów pod inwestycje, – Niewykorzystanie nieczynnej linii kolejowej Świebodzin–Sulechów do celów turystyki rowerowej, – Niedogodne połączenie autobusowe z siedzibą gminy, – Niewykorzystanie istniejących zasobów naturalnych dla celów rekreacyjnych, – Brak planu zagospodarowania przestrzennego.

SZANSE (możliwości rozwoju sołectwa)	ZAGROŻENIA (czynniki niesprzyjające rozwojowi)
<ul style="list-style-type: none"> – Sprzyjająca polityka regionalna, w tym adresowana do rozwoju obszarów wiejskich ze strony rządu i władz wojewódzkich, – Możliwość wykorzystania funduszy strukturalnych, – Rozwój działalności pozarolniczej – nowe miejsca pracy dla mieszkańców gminy, – Możliwość rozwoju agroturystyki, – Bogate zasoby leśne i wodne, – Możliwość utworzenia trasy rowerowej na nie funkcjonującej linii kolejowej, – Możliwości zagospodarowania doliny rzeki Jabłonna, – Zagospodarowanie zabytkowego parku dla celów rekreacyjnych.	<ul style="list-style-type: none"> – Utrzymujące się lub wzrastające bezrobocie i trudna sytuacja materialna mieszkańców, – Odpływ młodych, wykształconych ludzi do pracy w ośrodkach miejskich oraz poza granice kraju, – Silna pozycja sąsiednich gmin, przyciągających inwestorów i turystów, – Brak stabilności w polityce wspierania rozwoju obszarów wiejskich i gospodarki rolnej, – Wejście do Wspólnego Rynku Europejskiego, prowadzącego do zwiększonej konkurencyjności krajowej, – Ubożenie mieszkańców wsi.

Wizja rozwoju sołectwa Niekarzyn

"Wieś Niekarzyn - nasz dom, o który dbamy i do którego zawsze wracamy".

5. Plan długoterminowy

5.1. Infrastruktura

- Skanalizowanie wsi („Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Skąpe do 2010 r.” – Cel II – Jak najlepsze wyposażenie gminy w sieć i urządzenia infrastruktury technicznej oraz usprawnienia organizacyjne w zakresie świadczenia usług komunalnych – budowa sieci i urządzeń kanalizacyjnych),
- Zgazyfikowanie wsi („Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Skąpe do 2010 r.” – Cel II – Jak najlepsze wyposażenie gminy w sieć i urządzenia infrastruktury technicznej oraz usprawnienia organizacyjne w zakresie świadczenia usług komunalnych – dalsza gazyfikacja gminy)
- Przebudowa istniejących dróg oraz infrastruktury towarzyszącej („Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Skąpe do 2010 r.” – Cel II – Jak najlepsze wyposażenie gminy w sieć i urządzenia infrastruktury technicznej oraz usprawnienia organizacyjne w zakresie świadczenia usług komunalnych – rozbudowa i modernizacja sieci dróg, ich zagospodarowanie oraz poprawa stanu bezpieczeństwa na drogach),
- Uzbrojenie terenów pod inwestycje („Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Skąpe do 2010 r.” – Cel II – Jak najlepsze wyposażenie gminy w sieć i urządzenia infrastruktury technicznej oraz usprawnienia organizacyjne w zakresie świadczenia usług komunalnych – Uzbrojenie terenów pod budownictwo mieszkaniowe i działalność inwestycyjną).

5.2. Kultura i oświata

- Realizacja programu edukacji proekologicznej we wsi („Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Skąpe do 2010 r.” – Cel I – Wszechstronny rozwój zasobów ludzkich i podnoszenie standardów życia mieszkańców gminy – Edukacja ekologiczna),

- ✚ Dostęp młodzieży do aktywnych form spędzania wolnego czasu („Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Skąpe do 2010 r.” – Cel I – Wszechstronny rozwój zasobów ludzkich i podnoszenie standardów życia mieszkańców gminy – Inicjowanie i wspieranie aktywności społecznej).

5.3. Gospodarka

Rolnictwo

- ✚ Organizacja szkoleń dotyczących przekwalifikowań, zakładania własnej działalności oraz korzystania z funduszy strukturalnych („Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Skąpe do 2010 r.” – Cel I – Wszechstronny rozwój zasobów ludzkich i podnoszenie standardów życia mieszkańców gminy – pomoc w organizacji różnych form doskonalenia zawodowego mieszkańców, edukacji i doradztwa).

Działalność pozarolnicza

- ✚ Organizacja szkoleń dotyczących przekwalifikowań z zakresu zakładania gospodarstw agroturystycznych („Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Skąpe do 2010 r.” – Cel III – Stwarzanie warunków umożliwiających trwałą, zrównoważony rozwój gospodarczy gminy i jej wysoką konkurencyjność – Tworzenie warunków do różnicowania działalności gospodarczej, zintensyfikowania rozwoju usług, zwłaszcza turystycznych),
- ✚ Organizacja szkoleń dotyczących korzystania z funduszy europejskich („Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Skąpe do 2010 r.” – Cel III – Stwarzanie warunków umożliwiających trwałą, zrównoważony rozwój gospodarczy gminy i jej wysoką konkurencyjność – Tworzenie warunków do różnicowania działalności gospodarczej, zintensyfikowania rozwoju usług, zwłaszcza turystycznych),

6. Projekt krótkoterminowy

- **Doposażenie placu zabaw** („Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Skąpe do 2010 r.” – Cel I – Wszechstronny rozwój zasobów ludzkich i podnoszenie standardów życia mieszkańców gminy – Rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej oraz organizacja imprez sportowych).
- **Modernizacja budynku gospodarczego obok budynku OSP** jako zaplecze gospodarcze zarówno na potrzeby OSP, jak i Sali wiejskiej. („Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Skąpe do 2010 r.” – Cel II – Jak najlepsze wyposażenie gminy w sieć i urządzenia infrastruktury technicznej
- **Budowa chodnika wzdłuż głównej drogi w Niekarzynie** („Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Skąpe do 2010 r.” – Cel II – Jak najlepsze wyposażenie gminy w sieć i urządzenia infrastruktury technicznej
- **Remont przystanku PKS** („Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Skąpe do 2010 r.” – Cel II – Jak najlepsze wyposażenie gminy w sieć i urządzenia infrastruktury technicznej

7. Opis planowanych zadań inwestycyjnych na lata 2010-2016

Odnowa wsi, w przypadku sołectwa Niekarzyn będzie polegać w pierwszym etapie na realizacji następujących zadań:

- Doposażenie placu zabaw,
- Oczyszczenie i zagospodarowanie parku krajobrazowego,
- Utworzenie trasy rowerowej na nieczynnej trasie kolei,
- Naprawa nawierzchni dróg będących w administracji gminy,
- Uporządkowanie oraz zagospodarowanie placu i terenów należących do gminy,
- Skanalizowanie wsi
- Zgazyfikowanie wsi

- ✚ Modernizacja budynku gospodarczego obok budynku OSP
- ✚ Budowa chodnika wzdłuż głównej drogi w Niekarzynie
- ✚ Remont przystanku PKS

Organizacja cykli szkoleń dotyczących:

- ✚ podnoszenia kwalifikacji rolników,
- ✚ przekwalifikowań oraz zakładania własnej działalności,
- ✚ korzystania z funduszy strukturalnych,
- ✚ zakładania gospodarstw agroturystycznych.

8. Harmonogram rzeczowo-finansowy realizacji projektów

Źródła finansowania zadań objętych Programem odnowy sołectwa Niekarzyn:

- środki własne budżetu Gminy Skąpe,
- środki strukturalne Unii Europejskiej.
- Środki własne mieszkańców miejscowości

Ponadto mieszkańcy miejscowości, w miarę możliwości, zapewniają wkład pracy własnej w realizację przedsięwzięć.

Tabela 7. Harmonogram rzeczowo - finansowy programu odnowy sołectwa Niekarzyn

Zadanie	Termin realizacji	Wartość kosztorysowa zadania w zł (brutto)	Źródła finansowania
1	2	3	4
Doposażenie placu zabaw	2010	13.800,00	Gmina Skąpe/ fundusze europejskie
Oczyszczenie i zagospodarowanie parku krajobrazowego	2011	12.000,00	Gmina Skąpe/ mieszkańcy miejscowości
Utworzenie trasy rowerowej na nieczynnej trasie kolei	2012	150.000,00	Gmina Skąpe/ fundusze europejskie
Naprawa nawierzchni dróg będących w administracji gminy	2013-2014	150.000,00	Gmina Skąpe
Uporządkowanie oraz zagospodarowanie placu i terenów należących do gminy	2012-2016	25.000,00	Gmina Skąpe
Skanalizowanie wsi	2014-2015	4.500.000,00	Gmina Skąpe/ fundusze europejskie
Zgazyfikowanie wsi	2016	2.000.000,00	Gmina Skąpe
Modernizacja budynku gospodarczego przy OSP	2011-2012	100.000,00	Gmina Skąpe
Budowa chodnika wzdłuż głównej drogi w Niekarzynie	2011	80.000,00	Gmina Skąpe
Remont przystanku PKS	2011	50.000,00	Gmina Skąpe
szkolenia			
podnoszenia kwalifikacji rolników	2010-2016	5.000,00	Gmina Skąpe we współpracy z ODR Kalsk
przekwalifikowań oraz zakładania własnej działalności	2012-2013	300.000,00	Gmina Skąpe/ środki pomocowe POKL
korzystania z funduszy europejskich	2010	0,00	Gmina Skąpe
zakładania gospodarstw agroturystycznych	2011	2.700,00	Gmina Skąpe we współpracy z ODR Kalsk

Zakończenie

Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna polskiej wsi stanowi jedną z barier rozwoju obszarów wiejskich w sferze gospodarczej.

Wychodząc naprzeciw ww. problemom podejmujemy działania, które mają na celu zminimalizowanie dysproporcji między wsią a miastem. W miejscowości Ołobok przez ostatnie lata poczyniono szereg inwestycji, które znacząco wpływają na zmianę wizerunku tej miejscowości. W ramach Planu Odnowy Miejscowości Ołobok przewiduje się dodatkowo realizację następujących inwestycji: **doposażenie placu zabaw.**

Obiekt ten pełnić ma funkcje sportowe i rekreacyjne. Istotny element działań w ramach Planu stanowi pobudzenie aktywności środowisk lokalnych oraz stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju i promocji wartości związanych z miejscową specyfiką społeczną i kulturową. Priorytetowym celem inwestycji jest poprawa warunków życia poprzez rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, poprawa zagospodarowania przestrzennego wsi oraz uatrakcyjnienie obszarów wiejskich, jako miejsca zamieszkania.

Reasumując realizacja Planu Odnowy Miejscowości Ołobok ma służyć głównie integracji społeczności lokalnej, wzrostowi lokalnej aktywności oraz zagospodarowaniu czasu wolnego najmłodszych mieszkańców wsi.

Bibliografia

- [1.] Adreßbuch 1913 – Adreßbuch für die Städte Schwiebus und Liebenau mit Berücksichtigung der Stadt Züllichau und der Dörfer im Kreise Züllichau–Schwiebus, Schwiebus [ok. 1913]
- [2.] Berghaus 1856 – H. Berghaus, Landbuch der Mark Brandenburg und des Markgrafthums Nieder–Lausitz in der Mitte des 19. Jahrhunderts, Bd. III, Brandenburg 1856
- [3.] Bobowski 1995 – K. Bobowski, Podstawy bytu konwentu trzebnickiego, w: Księga Jadwiżańska. Międzynarodowe Sympozjum Naukowe *Święta Jadwiga w dziejach i kulturze Śląska*, Wrocław–Trzebnica 21–23 września 1993 roku, red. M. Kaczmarek, M. L. Wójcik, Wrocław 1995
- [4.] Boras 1985 – Z. Boras, Z. Dworecki, J. Morzy, Sulechów i okolice, Poznań 1985
- [5.] Bruchmann 1665 – G. Bruchmann, Annales, oder Geschicht–Buch und Chronica der Stadt Züllichau, Cüstrin 1665
- [6.] Buchholz 1934 – [R.] Buchholz, Brand und Wiederaufbau Nickerns 1759–1773, w: Heimatkalender des Kreises Züllichau–Schwiebus 1934
- [7.] Deutsches 1941/42 – Deutsches Reichs–Adressbuch für Industrie, Gewerbe, Handel, Berlin 1941
- [8.] Dorn 1987 – G. Dorn, J. Engelmann, Die Schlachten Friedrichs des Grossen, Augsburg 1987
- [9.] Dzwonkowski 2001 – T. Dzwonkowski, Emancypacja szlachty weichbildu sulechowskiego w XVI wieku, w: Rocznik Lubuski, t. XXVII, cz. I, 2001
- [10.] Gelin 1926 – M. Gelin, Aus Schmöllens vergangenen Tagen, w: Heimatkalender des Kreises Züllichau–Schwiebus 1926
- [11.] Hake 1928 – D. v. Hake, Geschichte der brandenburgischen Familie von Hake, Bd. II, Görlitz 1928
- [12.] Heine 2001 – H.–D. v. Heine, Eisenbahnen im Kreis Züllichau–Schwiebus, [Berlin] 2001
- [13.] Hgbl. 1998 – Der Bauernkrieg von Nickern, w: Heimatgeschichtliche Blätter für den Kreis Züllichau–Schwiebus, Nr. 31 / 1998
- [14.] Hgbl. 2000 – Kirchenprobleme in Nickern und Palzig, w: Heimatgeschichtliche Blätter für den Kreis Züllichau–Schwiebus, Nr. 33 / 2000
- [15.] Informator o zasobie Archiwum Państwowego w Zielonej Górze, red. Z. Bujkiewicz, W. Strzyżewski, Zielona Góra 2003
- [16.] Jungnitz 1899 – J. Jungnitz, Beiträge zur mittelalterlichen Statistik des Bisthums Breslau, w: Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens, Bd. XXXIII, 1899
- [17.] Jungnitz 1907 – J. Jungnitz, Die Grenzen der Breslauer Bistums, w: Studien zur schlesischen Kirchengeschichte, Breslau 1907
- [18.] KDW 1879 – Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski, t. III, Poznań 1879
- [19.] Knispel 1765 – S. G. Knispel, Geschichte der Stadt Schwiebus von ihrem Ursprung an bis auf das Jahr 1763, Züllichau [1765]
- [20.] Knörrich 1937 – S. Knörrich, [Schwiebus], Berlin 1937
- [21.] Kozierowski 1929 – S. Kozierowski, Obce rycerstwo w Wielkopolsce w XIII–XVI wieku, Poznań 1929

- [22.] Majchrzak 1995 – J. P. Majchrzak, Brama (Krosno Odrzańskie ongiś), Krosno Odrzańskie 1995
- [23.] Majchrzak 2001 – J. P. Majchrzak, Suibusium felix. Epizody z 700 lat dziejów miasta Świebodzina i okolic, Świebodzin 2001
- [24.] Meißner 1990 – L. Meißner (Hrsg.), Unvergessener Kreis Züllichau–Schwiebus in alten und neuen Bildern, Frankfurt am Main 1990
- [25.] Nowacki 1964 – J. Nowacki, Dzieje archidiecezji poznańskiej, t. II, Poznań 1964
- [26.] Nowacki 1998 – M. Nowacki, Co wiemy o bitwie pod Kijami?, w: Gazeta Powiatowa, Nr 4, 1998
- [27.] Nowacki 2002 – M. Nowacki, Powiat świebodziński – szkice historyczne, Świebodzin 2002
- [28.] Polacy 1981 – Polacy w historii i kulturze krajów Europy Zachodniej. Słownik biograficzny, red. K. Kwaśniewski, L. Trzeciakowski, Poznań 1981
- [29.] Real-Handbuch 1929 – Real-Handbuch des Bistums Breslau, Tl. II, Breslau 1929
- [30.] Riemann 1961 – Riemann Musiklexikon, 12. Aufl., Bd. 2, Mainz 1961
- [31.] Roll 1911 – G. Roll, Ubi sunt? Verzeichnis aller Zöglinge und Schüler, die von 1763–1768 und von 1782–April 1911 das Königliche Pädagogium und Waisenhaus bei Züllichau besucht haben, Lissa i. P. 1911
- [32.] Rothenburg 1835 – F. R. v. Rothenburg, Schlachten–Atlas, 5. Ausg., Berlin 1835
- [33.] Schelenz 1970 – C. Schelenz (Hrsg.), Kreis Züllichau–Schwiebus, Frankfurt am Main 1970
- [34.] Schwartz 1900 – P. Schwartz, Die Kirchenbücher der Neumark, der Kreise Oststernberg, Weststernberg, Züllichau–Schwiebus und Krossen, w: Schriften des Vereins für Geschichte der Neumark, H. 8, 1900
- [35.] Schwartz 1928 – P. Schwartz, Die Klassifikation von 1718/19. Ein Beitrag zur Familien– und Wirtschaftsgeschichte der neumärkischen Landgemeinden, Tl. III, w: Die Neumark. Jahrbuch des Vereins für Geschichte der Neumark, H. 5, 1928
- [36.] Schwartz 1936 – P. Schwartz, Der neumärkische Großgrundbesitz im Jahre 1809, w: Die Neumark. Jahrbuch des Vereins für Geschichte der Neumark, H. 11, 1936
- [37.] Sczaniecki 1960 – M. Sczaniecki, W. Korcz, Dzieje Ziemi Lubuskiej w wypisach, wyd. 2, Warszawa 1960
- [38.] Sękowski 2003 – R. Sękowski, Herbarz szlachty śląskiej, t. III, Katowice 2003
- [39.] Splittberger 1913 – J. Splittgerber, Die gegenreformation im Kreise Schwiebus, Neuruppin 1913
- [40.] Splittgerber 1927 – A. Splittgerber, Geschichte der Stadt und des Kreises Züllichau, Züllichau 1927
- [41.] Stephan 1929 – B. Stephan, Ostmärkische Holzkirchen, w: Heimatkalender des Kreises Züllichau–Schwiebus 1929
- [42.] Stephan 1935 – B. Stephan, Mühlenwesen und Müllertum im Lande Züllichau–Schwiebus, w: Heimatkalender des Kreises Züllichau–Schwiebus 1935
- [43.] Szafrński 1955 – W. Szafrński, Skarby brązowe z epoki wspólnoty pierwotnej (IV i V okres epoki brązowej) w Wielkopolsce, Warszawa–Wrocław 1955
- [44.] Topographisch 1867 – Topographisch–statistisches Handbuch des Regierungs–Bezirks Frankfurt a. O., Frankfurt a. O. 1867
- [45.] Troschke 1927 – P. v. Troschke, Das Geschlecht derer von Troschke und der Kreis Züllichau–Schwiebus, w: Heimatkalender des Kreises Züllichau–Schwiebus 1927

- [46.] Übersicht über die Bestände des Geheimen Staatsarchivs zu Berlin-Dahlem. 3. Teil. X.–XI. Hauptabteilung, v. R. Lüdiche, Leipzig 1939
- [47.] Unger 1937 – [?] v. Unger, Die Schlacht bei Kay-Palzig, w: Heimatkalender des Kreises Züllichau-Schwiebus 1937
- [48.] Verzeichnis 1995 – Verzeichnis der Vertriebenen des Kreises Züllichau-Schwiebus in der Bundesrepublik Deutschland und im Ausland nach dem Stande vom 1. Juli 1995, Frankfurt am Main 1995
- [49.] Warminski 1886 – T. Warminski, Urkundliche Geschichte des ehemaligen Cisterciencer-Kloster zu Paradies, Meseritz 1886
- [50.] Wohnungsbuch 1932 – Wohnungsbuch für die Städte Schwiebus, Liebenau und Brätz, für Lagow und Neu Bentschen sowie für 64 im Wirtschaftsgebiete der Stadt Schwiebus gelegene Landgemeinden, [Schwiebus ok. 1932]
- [51.] Zerndt 1911 – G. Zerndt, Geschichte von Stadt und Kreis Schwiebus, Tl. 2, [Schwiebus 1911]
- [52.] Zerndt 1914 – G. Zerndt, Geschichte von Stadt und Kreis Schwiebus, Tl. 3, [Schwiebus 1914]
- [53.] Zerndt 1925 – G. Zerndt, Abriß zur Heimatkunde des Kreises Züllichau-Schwiebus, 5. Aufl., Schwiebus 1925
- [54.] Podział administracyjny województwa zielonogórskiego według stanu w dniu 1 stycznia 1965 r., Zielona Góra 1965
- [55.] Słownik biograficzny Świebodzinian, red. W. Zdanowicz, „Zeszyty Świebodzińskie” nr 12, cz. 1, Świebodzin 1994
- [56.] Statystyczna charakterystyka miejscowości w gromadach. Pow. Świebodzin, Woj. zielonogórskie, Zielona Góra 1971
- [57.] Wojtuściszyn E., Początki władzy ludowej i granice administracyjne powiatu świebodzińskiego, „Zeszyty Świebodzińskie” nr 3, Świebodzin 1984
- [58.] Kroniki Inspektoratu Szkolnego w Świebodzińie
- [59.] Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w Niekarzynie, pow. Świebodzin (1954–1964)
- [60.] Rolniczy Zespół Spółdzielczy w Niekarzynie, pow. Świebodzin (1953–1957)

Spis fotografii

<i>Fot. 1 Jezioro Niestysz .....</i>	<i>6</i>
<i>Fot. 2 Gryżyński Park Krajobrazowy.....</i>	<i>8</i>
<i>Fot. 3 Pałac w Niekarzynie .....</i>	<i>23</i>

Spis map

<i>Mapa 1. Położenie Gminy Skąpe w Województwie Lubuskim .....</i>	<i>5</i>
--	----------

Spis tabel

<i>Tabela 1 Tabela 1. Podział mieszkańców Gminy Skąpe według płci</i>	<i>9</i>
<i>Tabela 2. Podział mieszkańców Gminy Skąpe według wieku</i>	<i>9</i>
<i>Tabela 3. Podział mieszkańców według płci</i>	<i>27</i>
<i>Tabela 4. Podział mieszkańców według wieku</i>	<i>27</i>
<i>Tabela 5. Stan liczebności mieszkańców wsi Niekarzyn w ostatnich pięciu latach</i>	<i>27</i>
<i>Tabela 6 Analiza SWOT wsi Niekarzyn</i>	

31

Tabela 4. Harmonogram rzeczowo - finansowy planu odnowy miejscowości Nikarzyn **Błąd!**
Nie zdefiniowano zakładki.

Spis załączników

<i>Załącznik 1 Niekarzyn na dawnych kartach pocztowych .....</i>	<i>43</i>
<i>Załącznik 2 Niekarzyn w XVIII w. ....</i>	<i>47</i>

Załącznik 1 Niekarzyn na dawnych kartach pocztowych
(zbiory Muzeum Regionalnego w Świebodzinie)

Fot. 1 Gruss aus Nickern
(Pozdrowienia z Niekarzyna)

Fot. 2 Gruß aus Nickern
(Pozdrowienia z Niekarzyna)

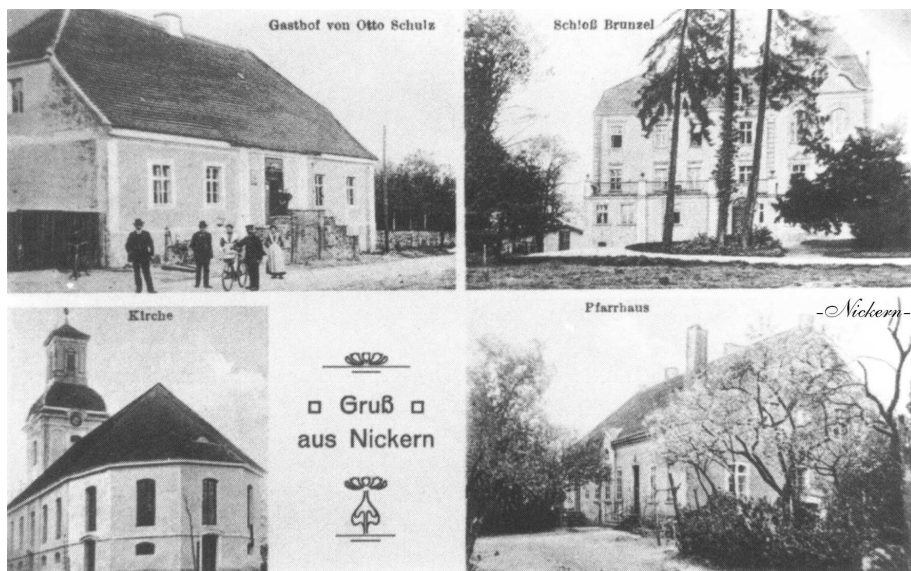
**Fot. 3 Nickern
(Niekarzyn)**

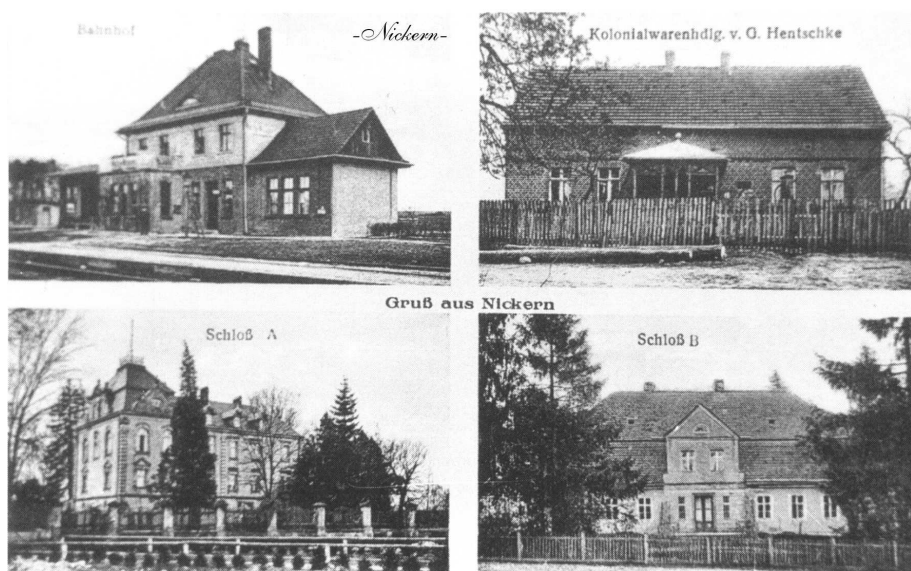
**Fot. 4 Nickern
(Niekarzyn)**

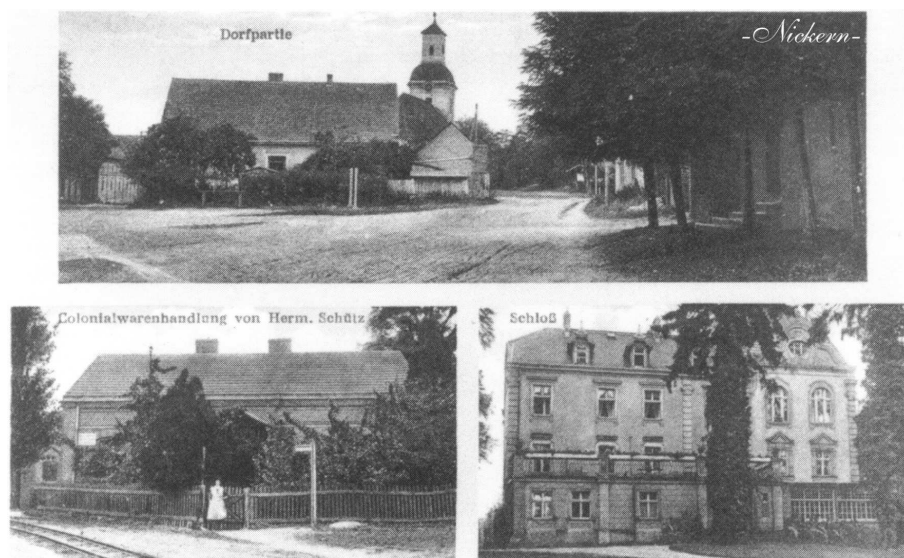
(zbiory prywatne)

Fot. 5 Gruß aus Nickern
(Pozdrowienia z Niekarzyna)

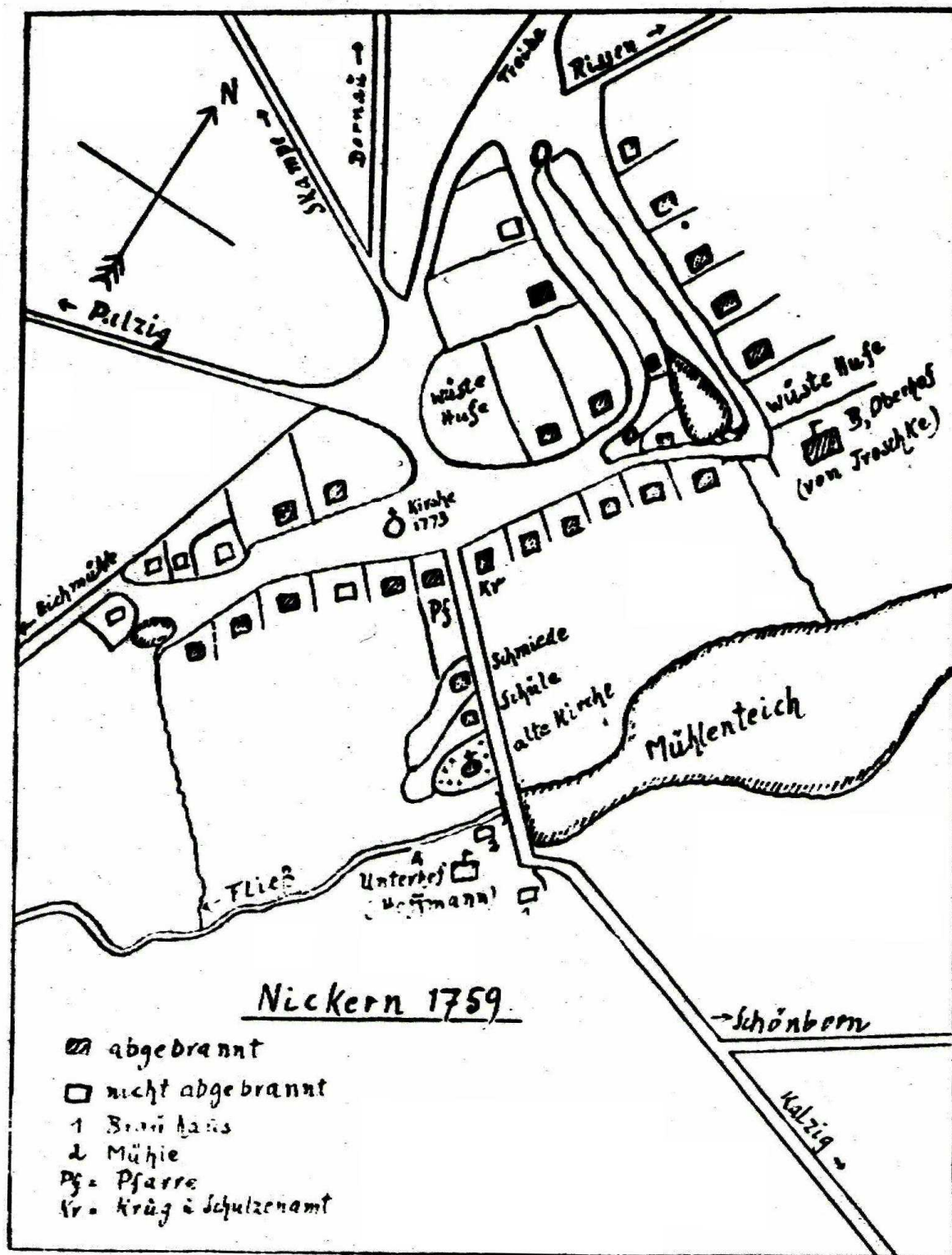
Fot. 6 Gruß aus Nickern
(Pozdrowienia z Niekarzyna)

Fot. 7 Nickern
(Niekarzyn)

Załącznik 2 Niekarzyn w XVIII w.

(zbiory Muzeum regionalnego w Świebodzinie)

Plan Niekarzyna z 1759 r.

Źródło: Brand und Wiederaufbau Nickerns 1759-1773, "Heimat-Kalender des Kreises Züllichau-Schwiebus", 1934

Ben Johai - panorama bitwy pod Kijami/Pałckiem, ok. 1760 r.